

Skipulagsstofnun

Borgartúni 7b

105 Reykjavík

Garðabær, 24.1.2025

Málsnúmer: 202411-0017

SS

Efni: Borgarlína, lota 1. Umhverfismatsskýrsla.

Vísað er í erindi úr Skipulagsgátt Skipulagsstofnunar, dags. 14. nóvember 2024, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar um umhverfismatsskýrslu fyrir mat á umhverfisáhrifum Borgarlínu, lotu 1, Ártúnshöfði-Hamraborg.

Náttúrufræðistofnun veitti umsögn um matsáætlun framkvæmdarinnar þann 26. ágúst 2020. Þar kom fram að stofnunin teldi matsáætlunina gera vel grein fyrir framkvæmdinni og umhverfi hennar, en að tryggja þyrfti að gagnaöflun vegna lífríkis og jarðminja þyrfti að vera markviss, jafnvel þó um framkvæmd sem væri að stærstum hluta innan þéttbýlis.

Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér umhverfismatsskýrsluna og vill koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri.

Umhverfismatsskýrslan er vönduð og ítarleg og henni fylgir margvíslegt ítarefni m.a. nýjar skýrslur/minnisblöð um fuglalíf og lífríki ferskvatns í Elliðavogi. Náttúrufræðistofnun leggur áherslu á að rýna umfjöllun skýrslunnar um áhrif framkvæmdarinnar á þá umhverfisþætti sem tengjast fagsviði stofnunarinnar en það eru jarðfræði og vatnafar og lífríki. Ekki eru gerðar athugasemdir við framkvæmdalýsingu eða umfjöllun um valkosti.

Borgarlínan liggur að mestu um manngert umhverfi með fáa snertifleti við lítt snortna náttúru, náttúruminjar með verndargildi eða mikilvæg búsvæði lífvera, með nokkrum undantekningum sem eru þeir hlutar línunnar sem liggja um Elliðavog og yfir Elliðaárna, framhjá Reykjavíkurtjörn og Vatnsmýri, yfir Fossvog á Fossvogsbrú og meðfram Borgum í Kópavogi. Elliðavogur og Elliðaár og Reykjavíkurtjörn/Vatnsmýri eru skráð á núgildandi náttúruminjaskrá (C-hluta). Framkvæmd Borgarlínunnar mun valda raski á hluta leira í Vestari kvísl Elliðaáanna í innanverðum Elliðavogi sem og á gróðurfari innan svæðisins á Náttúruminjaskrá. Þá getur bæði framkvæmd og rekstur Borgarlínunnar á svæðinu haft áhrif á lífríki, í og við Elliðaáarna. Framkvæmd Borgarlínu mun ekki valda raski á Reykjavíkurtjörn, en hætt hefur verið við hugmyndir um landfyllingu út í Tjörnina, og er það mjög jákvætt að mati Náttúrufræðistofnunar. Rekstur Borgarlínunnar getur haft einhver áhrif á fuglalíf bæði við Reykjavíkurtjörn og í Vatnsmýri þar sem Reykjavíkurborg hefur skilgreint friðland fyrir fugla.

Hluti Fossvogs er friðlýstur, annars vegar vegna fjörlífíks og búsvæða fugla og hins vegar vegna jarðminja (Fossvogsbakka) en hvorugt friðlýst svæðið er innan þess svæðis sem raskast vegna Fossvogsbrúar eða annarra framkvæmda tengt Borgarlínu. Þá hefur Fossvogurinn allur verið tilnefndur af Náttúrufræðistofnun fyrir B-hluta náttúruminjaskrár, sem hluti af tillögunum Skerjafjörður-Álftanes. Hins vegar hefur B-hluti náttúruminjaskrá ekki verið samþykktur eða gefinn út enn frá því að

lög um náttúruvernd nr. 60/2013 tóku gildi. Því er ekki rétt það sem kemur fram í umhverfismatsskýrslunni á nokkrum stöðum að svæðið sé á B-hluta, heldur að það hafi verið tilnefnt fyrir B-hluta. Sama á við um Elliðavog sem einnig var tilnefndur á B-hluta sem hluti af tillögunni Elliðavogur-Grafarvogur. Borgir í Kópavogi eru friðlýst náttúruvætti og mun Borgarlínan raska hluta af jaðarsvæði þess, en ekki eru framkvæmdirnar taldar munu raska neinum friðlýstum jarðminjum.

Áhrif á jarðminjar eru fyrst og fremst skerðing á jaðarsvæði Borga, þannig að það mun þrengja að friðlýstum jarðminjum sem gæti aukið álag á þær. Framkvæmdin sjálf mun ekki valda beinu raski, en huga þarf vel að varúðarráðstöfunum á framkvæmdatíma til að ekki verði slys sem leiði til rasks á jarðminjunum. Niðurstaða umhverfismatsins er að Borgarlínan muni hafa nokkuð neikvæð áhrif á jarðmyndanir og telur Náttúrufræðistofnun það rétt mat.

Áhrif á vatnafar varða einkum Elliðaár og Reykjavíkurtjörn og Vatnsmýri. Elliðaár verða þveraðar á tveimur stöðum. Ekki liggur fyrir endanleg útfærsla brúa fyrir þær þveranir og því óvissa um endanlegt umfang áhrifa á vatnafar. Áhrifin eru talin verða meiri í Vestari kvíslinni þar sem þverunin er breiðari. Ekki er talið að áhrif verði á vatnafar Reykjavíkurtjarnar vegna framkvæmda en framkvæmdir næst austurenda Vatnsmýrarvotlendisins verða staðsettar mjög nálægt mörkum þess. Helst er hætta á að mengun geti borist og er ánægjulegt að sjá að samkvæmt hönnunarmarkmiðum er stefnt að því að frárænnisliskerfi í Tjörnina verði þess eðlis að draga úr hættu á að mengun frá yfirborði berist í Tjörnina þegar úrkoma er mikil. Þar sem almenn bílaumferð kringum Reykjavíkurtjörn mun dragast mjög saman er mögulegt að hætta á mengun minnki. Stefnt er að því að vakta vel breytingar á vatnafari alls staðar þar sem áhrifa gæti gætt af framkvæmdum Borgarlínu. Niðurstaða umhverfismatsins er að Borgarlínan muni hafa nokkuð neikvæð áhrif á vatnafar og telur Náttúrufræðistofnun það rétt mat.

Áhrif á lífríki eru einkum talin verða á þremur svæðum, við Elliðaár í Elliðavogi, Tjörnina og Vatnsmýri og í Fossvogi. Annars staðar er stefnt að ýmsum breytingum á ræktuðum gróðri, sums staðar þarf að fjarlægja gróður og annars staðar er stefnt að bæta honum við sem hluti af hönnun. Aukið magn ræktaðs gróðurs í rýminu næst Borgarlínunni getur gefið tækifæri fyrir líffræðilega fjölbreytni af ýmsum toga til að nýta sér slík rými sem búsvæði þ.m.t. garðfuglar, ýmis smádýr, sveppir og plöntur. Þeim mun meira rými sem hægt er að skapa fyrir gróður þeim mun betra fyrir þetta borgarlífríki. Jákvætt er að þetta er ávarpað í umfjöllun um vistvæna hönnun í töflu 7.32. Þá má huga að því við hönnun að framandi ágengar plöntutegundir geta nýtt sér slík rými til útbreiðslu og reyna skal að forðast að skapa skilyrði fyrir það, og huga að því að uppræta slíkar tegundir á framkvæmdatíma. Má benda á í því samhengi að bæði við Elliðaár og í Vatnsmýri hefur skógarkerfill breiðst mikið út og er til vandræða.

Við Elliðaár þar sem Borgarlínan mun valda nokkru raski á gróðri, er lítið um upprunalegt gróðurfar, það er að mestu einkennandi fyrir röskuð svæði. Ekki þarf því að hafa áhyggjur af því að plöntutegundir eða gróðursamfélög með hátt verndargildi verði fyrir raski. Búsvæði fugla á svæðinu eru einnig sum manngerð t.d. settjarnir sem fuglar sækja í. Þeim verður að hluta til raskað en stefnt er að öðrum sambærilegum ofanvatnslausnum í nágrenninu sem geta bætt það upp. Stærsti áhrifaþátturinn er mögulegt rask og truflun á framkvæmda- og rekstrartíma vegna þverunar Elliðaánna og áhrif á leirusvæði í Vestari kvíslinni sem eru búsvæði fyrir ýmsa fugla einkum vaðfugla, máfa og andfugla. Vegna nálægðar við stofnbrautir með mikilli bílaumferð og ýmsa starfsemi er lífríki svæðisins aðlagð ýmis konar áreiti af mannavöldum en ljóst er að umferð Borgarlínu yfir nýjar brýr mun bæta við meira álagi og á nýju svæði. Hljóð- og ljósmengun getur haft fælandi áhrif á fugla, fiska og önnur dýr og taka þarf tillit til þess eins og hægt er við hönnun og rekstur Borgarlínunnar. Jákvætt er að stefnt sé að vistvænni hönnun m.a. í lýsingu og til að draga úr hættu á mengun frá afrennsli m. hönnun ofanvatnslausna og með því að forðast að hreyfa of mikið við menguðum jarðvegi í Geirsnefi. Þá er tefnt að árlegri vöktun á seiðastofnum í vestari kvísl Elliðaánna til viðbótar við vöktun sem þegar er til staðar.

Við Fossvog verður lögð áhersla á að umhverfisáhrif landfyllinga og brúar verði sem minnst til að takmarka rask á t.d. fjöruvistgerðum. Umhverfisáhrif Fossvogsbrúar t.d. með tilliti til áhrifa á vatnsflæði inn í Fossvog eru ekki til umfjöllunar í þessu umhverfismati.

Áhrif framkvæmdar Borgarlínu á gróðurfar eru metin nokkuð neikvæð og einnig áhrif á fuglalíf. Náttúrufræðistofnun tekur undir það mat. Áhrif á vatnalíf eru metin óveruleg. Þar sem óvissa ríkir um endanlega hönnun á þverun Elliðaánna og þar sem gert er ráð fyrir töluverðum mótvægisaðgerðum einkum í hönnunarútfærslum er ef til vill skynsamlegra að meta áhrif á vatnalíf óveruleg/nokkuð neikvæð.

Náttúrufræðistofnun gerir ekki frekari athugasemdir við umhverfismatsskýrsluna og telur hana gefa upp raunsæja mynd af áhrifum framkvæmdar við Borgarlínu 1 á þá umhverfisþætti sem stofnunin fjallar um í umsögninni. Mikilvægt er að áformum um mótvægisaðgerðir þ.m.t. ýmsar aðgerðir í vistvænni hönnun sé fylgt eftir.

Virðingarfyllst,

Snorri Sigurðsson

Sviðsstjóri náttúruverndarsviðs